

[Økonomi- og budgetministeren.]

ikke mindst for tilvejebringelse af en bedre statistik over samfærdsel og turisme er denne ændring af betydning. Endvidere skal nævnes, at der nu foreslås givet adgang til at indhente oplysninger om ordrebeholdninger samt bevægelse heri. I mange andre lande indsamles der løbende oplysninger herom, som er værdifulde for belysningen af konjunkturudviklingen.

I øvrigt skal jeg tillade mig at henvise til lovforslaget og de bemærkninger, der ledsager det.

Ordføreren for forslagsstillerne (Tastesen): Hermed har jeg den ære for folketinget at fremsætte forslag til folketingsbeslutning om nedsettelse af et folketingsudvalg for folketingsåret 1971-72 til at drøfte problemer og modtage information vedrørende narkotikamisbrug.

Angående begrundelsen for forslaget skal jeg henvise til de bemærkninger, der ledsager det.

Jeg anbefaler forslaget til tingets velvilige behandling.

Den første sag på dagsordenen var:

Spørgsmål til ministrene.

Af Erik Hansen til landbrugsministeren:

„Vil ministeren overveje en ændring af den skitse, der er udarbejdet med henblik på en strukturændring og centralisering af statens forsøgsvirksomhed i plantekultur, således at der ikke alene bliver tale om udbygning af centre placeret i hovedstadsområdet, på øerne, i Østjylland og i Sydjylland og ensidig tale om nedlæggelse af forsøgsstationer eller fortsættelse med begrænsede arbejdsopgaver for forsøgsstationerne i de nordlige og vestlige egne af landet?“

Skriftlig begrundelse:

Der har i den sidste tid med mellemrum været forlydender fremme i dagspressen om planer om nedlæggelse af eller indskrænk-

ninger på nogle forsøgsstationer og udbygning af andre til specielle forsøgscentre.

I en artikel i Landsbladet den 22. ds. fremgår det, at der er udarbejdet en skitse for udviklingen for forsøgsvirksomheder frem til 1975.

Af skitsen fremgår det, at det i det væsentlige er forsøgsstationerne på øerne og i det østlige Jylland, der skal udbygges. I artiklen nævnes som kommende udbyggede forsøgscentre:

- 1) Forsøgsstationen ved Roskilde.
- 2) Forsøgsstationen Blangstedgård ved Odense.
- 3) En ny forsøgsstation i Vestsjælland.
- 4) En ny forsøgsstation ved Marbjerg på Sjælland.
- 5) Statens plantepatologiske station i Lyngby.
- 6) Forsøgsstationen Ødum i Østjylland.
- 7) Forsøgsstationen Askov.

Denne offentliggjorte skitse har givet anledning til forbavelse. Mange opfatter det som yderst mærkeligt, at man på et tidspunkt, hvor tyngdepunktet i landet jordbrugsmæssigt set hurtigt rykker mod vest, planlægger en udbygning af jordbrugets forsøgs- og forskningsvæsen i Østdanmark og en udtynding i jordbrugsområderne i Vestdanmark.

I forvejen er de mest udprægede jordbrugsområder i landet, Nordjyllands amt, Viborg amt, Ringkøbing amt, Ribe amt og Sønderjyllands amt, forfordelt med hensyn til statslige forsøgsstationer. Det føles ikke rimeligt, at denne skævhed øges. Ved regeringens tiltrædelse blev det oplyst, at regeringen agtede at sætte mere ind på egnsudviklingsområdet. Et meget værdifuldt og i øvrigt nødvendigt led i egnsudviklingsstøtten er udflytning af statsinstitutioner til egnsudviklingsområderne.

Ved en strukturændring af forsøgs- og forskningsvæsenet inden for jordbruget måtte det være helt naturligt også at tage egnsudviklingshensyn.

Den omtalte skitse er et skridt i modsat retning.

Erik Hansen: Til den skriftlige begrundelse for mit spørgsmål vil jeg gerne føje, at ifølge dagspressen er baggrunden for den planlagte strukturændring den, at man ligesom er kommet bagud med planerne og derfor har lagt en plan frem til år 1975. Jeg vil gerne sige, at det kan da ikke være rigtigt, at man starter en så omfattende strukturændring som den, der her er tale om, og som må formodes at koste i snesevis af millioner kroner, og så kun har planer frem til 1975.

En anden side af sagen er hele tendensen i skitsen, hvor man planlægger at etablere forsøgscentre fortrinsvis i Østdanmark, et område, der geografisk set står i skrigende modsætning til det, der sker inden for hele jordbrugsområdet. Det er jo ikke alene spørgsmål om at etablere dem i jordbrugsområderne, men også et spørgsmål om at få dem etableret på geografiske områder, hvor man er i nærest mulig kontakt med de erhvervsområder, man skal betjene. Jeg tænker her på, at omkring tre fjerdedele af alle husdyr er koncentreret i det jyske område, jeg tænker på, at jordbrugserhvervet er koncentreret i det jyske område, og jeg tænker på, at gartnerierhvervet, ikke mindst de dele af gartnerierhvervet, der er koncentreret om konserverindustrien, meget stærkt vandrer mod de vestlige områder af landet. Derfor vil jeg gerne sige, at vide kredse inden for jordbrugserhvervet ikke forstår, at man vil planlægge en udbygning af forsøgscentre i områder af landet, der jordbrugsmæssigt set ligger afsides fra erhvervets tyngdepunkt.

Landbrugsministeren (Ib Frederiksen): I besvarelse af det stillede spørgsmål fra hr. Erik Hansen skal jeg oplyse, at statens forsøgsvirksomhed i plantekultur i dag består af 16 forsøgsstationer, hvoraf 3 er filialstationer. Derudover omfatter forsøgsvirksomheden statens plantepatologiske forsøg, statens planteavlslaboratorium, statens ukrudtsforsøg og statens biavlfsforsøg.

Den plan om omstrukturering af forsøgsvirksomheden, som landbrugsministeriet har godkendt i princippet, forekommer mig ikke som påstået af hr. Erik Hansen at forfordelde de mest udprægede jordbrugsområder i landet, Nordjyllands amt, Viborg amt, Ring-

købing amt, Ribe amt og Sønderjyllands amt. Jeg vil gerne påpege, at følgende landbrugsforsøgsstationer er beliggende i de nævnte områder: Tylstrup og den i årene 1968-71 nyoprettede Silstrup, som dog ligger oppe ved Thisted, Studsgård, Borris, Høje Jyndeved, Askov Lundgård og Rønhave; for en fuldstændigheds skyld skal jeg oplyse, at i samme område er havebrugsforsøgsstationen i Hornum også beliggende.

En oversigt over fordelingen af bevillingerne for finansåret 1972-73 bekræfter ligeledes, at der ikke er tale om en forfordeling. Til landbrugsforsøg i det nordvestlige og sønderjyske område er foreslået 9,1 mill. kr. Til øvrige landbrugsforsøg er foreslået 3,9 mill. kr., til havebrugsforsøg er foreslået 7,2 mill. kr., og til fælles forskning, administration m.v. er der foreslået 13,3 mill. kr.

Planen er fremkommet som et led i det almindelige krav om effektivisering og rationalisering af statens virksomheder og tilsigter bl. a. at opnå den bedst mulige udnyttelse af ressourcer, kostbart apparatur og højt kvalificeret mandskab samlet om forholdsvis få forsknings- og forsøgscentre. I planens udarbejdelse har ikke alene deltaget repræsentanter for statens planteavlssudvalg, hvori landbrugsorganisationerne er repræsenteret, men tillige repræsentanter for forsøgsvirksomhedens medarbejdere. Planen har endvidere været forelagt landbrugets samråd for forskning og forsøg, der har tiltrådt denne, og ministeriet har efter drøftelser med bl. a. repræsentanter for administrationsdepartementet godkendt planen i princippet.

Landbrugsministeriet har i forbindelse med godkendelsen forbeholdt sig at godkende gennemførelsen af de enkelte led i planen, herunder nedlæggelser og sammenlægninger af forsøgsstationer, således at dennes gennemførelse fremover kan overvejes nærmere i sammenhæng med forestående omorganisation og udbygning af den statslige forsknings- og forsøgsvirksomhed som helhed.

Men jeg er helt indstillet på og er enig med hr. Erik Hansen i i den forbindelse og i forbindelse med stillingtagen til fremtidige dispositioner i tilknytning til planens gennemførelse at tage de videst mulige hensyn til egnsudviklingsproblemerne.

Erik Hansen: Det er jo altid spændende, når nye ministre bliver udnævnt, og spændende, hvad de siger den første gang.

Jeg vil gerne takke ministeren for det svar, han her gav mig, og så i øvrigt minde om den meget fornuftige sentens, der står her først i vandrehallen til venstre for døren, nemlig:

„Den, der forstår fuglenes sprog, kan blive minister.“

Jeg føler, at ministeren her har lyttet til det udtalte, at ministeren har forstået den stemning, som i øjeblikket råder i Nordjylland, i Nordvestjylland, i Vestjylland og måske ikke mindst i Sydjylland. Den plan, vi har her på bordet, vil ministeren se nærmere på; det forstår jeg godt ministeren vil, og jeg takker for svaret.

Må jeg så føje en ting til som spørgsmål til ministeren. Det hører med til moderne personalepolitik, at man tager personalet og personaleorganisationerne med på råd i videst muligt omfang. Af artikler bl. a. i Dansk Agronomforenings tidsskrift synes det at fremgå, at medarbejderne ikke føler sig taget med på råd i det omfang, de måske kunne forvente, og måske heller ikke føler, at de har givet hele det vægtige bidrag til sagen, som de kunne give.

Derfor vil jeg gerne spørge ministeren, om ministeren vil foranledige, at medarbejdere og medarbejderorganisationer i stigende omfang bliver taget med på råd ved en videregående virkelig dybtgående analyse og overvejelse i forbindelse med en nytænkning vedrørende den skitse, som nu er forelagt.

Landbrugsministeren (Ib Frederiksen): Jeg vil gerne takke hr. Erik Hansen for oplysningen om, hvad der står herude til venstre i hallen; det er ikke lykkedes mig at lære alle sentenserne udenad endnu, men jeg takker som sagt.

Jeg vil gerne i denne forbindelse også takke hr. Erik Hansen, fordi der ikke blev rejst krav om, at de stationer, som er under opførelse, skal standses; det ville efter mine begreber være forkert at standse noget, der er sat i værk.

Om det videre arbejde tror jeg vi har meget let ved at blive enige. Men vi må dog huske på, at landbrugsforsøgsvirksomhed i fremtiden — efter mine ringe begreber — ikke så meget vil komme til at foregå ude i

marken, som den vil komme til at foregå i drivhuse og i såkaldte væksthuse, og at det vil blive et meget, meget kostbart apparatur og et højt kvalificeret personale, der vil komme til at køre dette løb, og derfor må vi forudse, at der skal ske en vis koncentration.

Jeg går ud fra, at det har været tilfældet indtil nu, men i alt fald vil jeg betragte det som en given ting, at i moderne personalepolitik hører man medarbejdernes ofte meget saglige og gode indlæg. Det vil jeg i alt fald stå inde for kommer til at ske i fremtiden.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Hans Toft* til finansministeren:

„Hvilke bemærkninger har ministeren til tekstileksportens vanskeligheder som følge af importafgiften på metervarer?“

Skriftlig begrundelse.

Der foreligger udtalelser fra en række tekstilvirksomheder om, at importafgiften på metervarer vil betyde en så kraftig fordyrelse af virksomhedernes eksportproduktion, at de ikke vil kunne opretholde beskæftigelsen.

Hans Toft: De sidste ugers skarpe reaktioner fra erhvervslivet har yderligere understreget berettigelsen af den kritik, det konservative folkeparti allerede ved importafgiftslovens tilblivelse rettede mod såvel loven som dens skadelige virkninger først og fremmest over for vore eksporterhverv.

Blandt de hårdest ramte er tekstil- og beklædningsindustrien, som nu på grund af afgiften må indstille sig på eksportnedgang og produktionsnedgang, hvilket igen vil føre til store beskæftigelsesvanskeligheder. Tekstil- og beklædningsindustrien står i dag med udenlandske ordrer til levering langt frem i tiden, ordrer, som er indgået til faste priser. Da EFTA-reglerne hindrer godtgørelse af afgiften ved videreeksport til EFTA, må eksportvirksomhederne altså selv bære den byrde, som fordyrelsen af metervarer indebærer, eller også må ordrerne annulleres, hvad der er det mest sandsynlige på grund af den i forvejen ringe indtjeningssevne i dette erhverv.

Ca. 30 pct. af den samlede danske produktion af tekstiler og beklædningsvarer går i

[Hans Toft.]

dag til eksport, heraf seks syvendelede til EFTA. Af denne eksport hidrører op imod halvdelen fra de varegrupper, hvis produktionsgrundlag er metervarer. Når dette ses i sammenhæng med, at kun ca. en fjerdedel af den samlede danske efterspørgsel af metervarer kan dækkes af danske producenter, må det også for finansministeren stå klart, hvilke konkurrenceforvridende og eksportskadelige virkninger loven har, og hvilke uheldige følger den vil få for beskæftigelsen.

Der er her tale om en lovgivning, som virker urimelig over for de mange, der hidtil har haft en sikker beskæftigelse i tekstil- og beklædningsindustrien, og der kan med rette stilles regeringen det spørgsmål, om det er gennem sådanne initiativer man mener at skabe sikkerhed og tryghed på arbejdspladserne. Regeringen må i så fald erkende, at den med sit debutforslag har opnået det stik modsatte: den har skabt usikkerhed og utryghed.

Jeg skal spørge ministeren, om han vil afbøde disse virkninger og ophæve importafgiften på bl. a. metervarerne.

Finansministeren (Grünbaum): Allerede i forrige uge havde jeg en drøftelse med tekstil- og beklædningsindustrien om de problemer, som importafgiften kan medføre for denne industri, når det drejer sig om eksport til EFTA-landene.

Det kan måske dog nok være rigtigt at gøre opmærksom på hovedreglen i loven om importafgiften, da der synes at herske nogen uklarhed her, ikke hos spørgeren, men i offentligheden. Hovedreglen er den, at både almindelig told og den særlige importafgift bliver tilbagebetalt, bliver godtgjort, som man kalder det, når det drejer sig om eksport. Det er altså hovedreglen, at eksportvirksomhederne får denne særtold tilbagebetalt, så den ikke bliver en belastning for eksporten, og det gælder selvfølgelig også for tekstil- og beklædningsindustrien; denne industri eksport til landene uden for EFTA er friholdt.

Derimod er det rigtigt, som spørgeren peger på det, at EFTA-konventionen jo ikke tillader os umiddelbart at tilbagebetale afgiften for de varer, der oparbejdes her i landet til eksport til EFTA-området, og det rammer jo i særlig grad beklædningsindu-

strien, som netop i de senere år har oparbejdet en ganske betydelig eksport til EFTA-området.

Nu er forholdet det, at jeg i det pågældende folketingsudvalg, der havde lovforslaget til behandling, og her i salen ved behandlingen gav et ganske klart tilsagn om, at jeg ville følge udviklingen nøje på disse områder, og i et sådant tilsagn ligger der naturligvis — ellers var der ingen grund til at give et sådant tilsagn — at der er mulighed for ændringer i loven. Allerede under lovforslagets behandling stillede vi jo ændringsforslag.

Det først fremsatte forslag var meget strengt. Det byggede på den hovedtanke, at kun råvarer og levnedsmidler skulle være friholdt, og vi blev klar over under behandlingen og efter de henvendelser, vi havde fået fra erhvervene, at dette var en for streng linje at anlægge. Derfor kom vi med ændringsforslagene, der gav en meget betydelig udvidelse af undtagelseslisten fra 35 pct. til 45 pct. af den samlede import. Jeg kan sige her i dag, at vi selvfølgelig er indstillet på i overensstemmelse med det tilsagn, jeg har givet, at imødekomme rimelige ønsker om yderligere udvidelser, idet vi dog selvfølgelig må fastholde lovens hovedsigte: at der skal lægges en dæmper på den alt for store import. Det er jo derigennem, vi skal opnå den forbedring på handels- og betalingsbalancen, som vi anser for absolut nødvendig netop af hensyn til beskæftigelsen og netop af hensyn til produktionen på lidt længere sigt. Griber vi ikke ind nu, kan det komme til at gå betydelig værre end de vanskeligheder, der er opstået, og som vi altså er indstillet på at afbøde.

De henvendelser, vi har fået fra brancherne og virksomhederne, bliver behandlet meget alvorligt, det gælder også tekstil- og beklædningsindustrien, og jeg kan sige, at vi inden længe — jeg kan ikke oplyse datoen — vil komme her til folketinget med forslag om en vis udvidelse af undtagelseslisten, som formentlig også kommer til at omfatte det vareområde, spørgeren var inde på.

Forhandlingerne med tekstil- og beklædningsindustrien og med andre områder — vi har jo haft en del forhandlinger — er set fra mit synspunkt forløbet meget tilfredsstillende. Jeg har været glad for de forhandlinger; det har været meget saglige drøftelser,

[Finansministeren.]

og erhvervenes repræsentanter, også fra tekstil- og beklædningsindustrien, har slet ikke været uden forståelse for de meget store økonomiske problemer, som det alt for store underskud på betalingsbalancen giver os i det danske samfund, og som kan blive en alvorlig trussel imod produktion og beskæftigelse. Dette har erhvervene givet udtryk for ved de drøftelser, vi har haft med dem, og vi har tilsvarende givet udtryk for, at regeringen selvfølgelig er indstillet på i videst mulig udstrækning at imødekomme de ønsker, erhvervene har. Det gav vi som sagt udtryk for under lovforslagets behandling, og denne indstilling har vi fortsat; den vil altså komme til udtryk igennem forslag fra regeringen om en yderligere udvidelse af undtagelseslisten.

Hans Toft: Jeg opfatter ministerens bemærkninger her i dag og for øvrigt også statsministerens bemærkninger i dagbladene i dag således, at også regeringen nu erkender, at den hastebehandling af lovforslaget, som fandt sted, var urimelig over for de erhverv, som loven rammer. Jeg betragter det samtidig som en erkendelse af, at hastebehandlingen førte til tilfældigheder, som burde være undgået allerede på forhånd.

Jeg vil gerne spørge ministeren, hvornår vi kan vente et forslag om ændringer, for det er jo ikke noget, der kan vente alt for længe.

Endelig vil jeg bemærke til ministerens udtalelse om, at man var glad for forhandlingen i regeringen med bl. a. tekstilbranchen, at jeg håber, disse forhandlinger samtidig har været lærerige også med henblik på den fremtidige lovgivning.

Finansministeren (Grünbaum): Jeg må bedrøve spørgeren med at sige, at i hvert fald hans partis behandling af lovforslaget ikke har medvirket til de ændringsforslag, som regeringen stillede. Derimod er det rigtigt, at de henvendelser, vi fik fra erhvervene, har vi naturligvis behandlet seriøst, og at de i høj grad har påvirket os.

Nu bliver der talt om en hastebehandling, men sagen er jo den, at ethvert lovforslag af den karakter normalt får en hastebehandling her i folketinget. Det er jo ikke første gang, at et lovforslag af den karakter er

blevet gennemført på meget kort tid — her endda måske lidt længere tid, end man ellers ville bruge. Vi bøjede os i den henseende, og der kom jo også disse ændringsforslag.

Jeg tror, jeg kan sige helt klart, at der ikke, selv om man havde fortsat behandlingen et døgn til, var kommet yderligere ændringsforslag. Det var jo en meget betydelig udvidelse, der skete, fra de 35 pct. til de 45 pct. af importen. Men jeg gav altså tilsagn om, at vi ville følge udviklingen nøje — det gjorde jeg også i selve folketingsudvalget — og det tilsagn mener jeg at jeg har levet op til og regeringen har levet op til. Vi kommer med forslag; jeg kan ikke opgive nogen dato, men det bliver ret hurtigt.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Knud Bro* til finansministeren:

„Påtaenker ministeren at forkorte nedtrapningstiden for den midlertidige importafgift til 6 måneder?“

Skriftlig begrundelse.

Ministeren har givet udtryk for, at indvendinger fra erhvervslivet har nødvendiggjort hurtige ændringer af loven om importafgift. Det er derfor naturligt at spørge, om særlig de nordiske landes indvendinger medfører, at ministeren vil fremme nedtrapningen, så importafgiften afvikles inden for 6 måneder.

Finansministeren (Grünbaum): Svaret på dette spørgsmål kan blive meget kort. Det er et nej.

Knud Bro: Det er meget beklageligt, at finansministeren ikke går ind på den tankegang, jeg har givet udtryk for i mit spørgsmål.

Det forholder sig jo sådan, at ministeren i sine oplysninger til den foregående spørger meddelte, at nu skulle hans lov til fransk vask og strygning her i folketinget allerede få uger efter, at den er vedtaget; så synes jeg, det ville være passende, om man samtidig tænkte på det, som er det væsentligste: at få den afviklet noget hurtigere. Det kunne jo afbøde en lang række af de virkninger, som er så uheldige, og som der er blevet gjort opmærksom på fra udlandets side. Jeg er naturligvis meget taknemlig for, at man

[Knud Bro.]

bøjer sig for erhvervslivets kritik, men jeg synes også, at den kritik, der er kommet fra international side, burde få konsekvenser for regeringens holdning på dette område, så endnu en gang skal jeg opfordre ministeren til at overveje dette spørgsmål mere alvorligt.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Maigaard* til undervisningsministeren:

„Hvad agter ministeren at foretage i anledning af, at lærere ved Hammel real-skole har nægtet at følge de retningslinjer for undervisning i seksualoplysning, som er udstukket ved undervisningsministeriets bekendtgørelse af 8. juni 1971?“

Maigaard: Det er en trist sag, der er opstået ved, at lærerne ved Hammel real-skole har nægtet at følge undervisningsministeriets bekendtgørelse om seksualoplysning i folkeskolen. Ifølge denne bekendtgørelse er seksualoplysningen ikke et særligt fag, i så fald havde de problemer, nægtelsen rejser, været til at overse. Seksualoplysningen gøres i bekendtgørelsen tværtimod og efter min mening med rette til et led i de almindelige skolefag. Hammellærernes vægring gør dem derfor uegnede til at undervise ikke mindst i dansk, kristendomskundskab, biologi, historie og familiekundskab, altså netop de fag, som bekendtgørelsen omhyggeligt opregner og forbinder med seksualoplysningen.

Der opstår herved en sag, der, som jeg allerede har nævnt, ikke alene er trist, men også vanskelig. For man overvinder på den ene side ikke de tabuforestillinger, Hammellærernes vægring bygger på, med bål og brand og ministerielle befalinger. Jeg vil i hvert fald for mit vedkommende beklage, at et københavnsk morgenblad er kommet for skade at skrive ordet „afskedigelse“ i sammenhæng med sin omtale af Hammelsagen.

Men på den anden side er det de centrale myndigheders opgave at sikre et minimum, en mindstenorm, i undervisningen og derpå lade folk ude omkring i landet arbejde videre på dette minimum efter eget behov og bedste skøn.

Jeg opfatter bekendtgørelsen om seksualoplysningen som en sådan mindstenorm, ja, jeg fristes til at sige som en sådan aller-

mindstenorm, for jeg kan vanskelig forestille mig en endnu mindre forpligtende bekendtgørelse. Fraviges den, sker der derfor en indsnævring i undervisningen, en begrænsning i det univers, skolen skal arbejde med. For skolen må intet menneskeligt være fremmed, og den risikerer at leve sig ind i en atmosfære af hykleri og forløjethed, hvis denne vægring går upåttalt hen.

Undervisningsministeren (*Knud Heinesen*): Jeg vil gerne indledningsvis slå fast, at principielt har enhver lærer i folkeskolen pligt til at varetage seksualoplysning som led i skolens almindelige undervisning. En lærer vil således ikke kunne afvise at påtage sig denne opgave med henvisning til, at han mener, at undervisningen bør være frivillig for eleverne, for lærerne eller for begge parter. Jeg må derfor tage afstand fra de synspunkter, der er kommet til udtryk i den erklæring, som lærerrådet ved Hammel real-skole har afgivet til skolensnævnet, og som for kort tid siden er forelagt ministeriet til udtalelse.

Noget andet er, at der ved en række skoler, både dem, der ikke hidtil har givet seksualundervisning, og dem, der har gjort det, vil være lærere, som ikke selv mener, at de i øjeblikket er i stand til at klare denne opgave på tilfredsstillende måde, og det ville efter min mening ikke tjene noget fornuftigt formål — og sådan forstod jeg også hr. *Maigaard* — at tvinge disse lærere til uden videre at påtage sig opgaven. Det ville navnlig ikke være i børnenes interesse, og man bør derfor i en overgangsperiode tage fornødent hensyn til lærernes egnethed ved fordelingen af arbejdsopgaverne på den enkelte skole.

En del lærere vil end ikke være formelt kvalificerede i den forstand, at de har gennemgået seksuallære under deres uddannelse eller medvirket ved den hidtidige seksualundervisning i skolen. Disse lærere må på den anden side være forpligtet til hurtigst muligt at erhverve sig de nødvendige faglige og pædagogiske forudsætninger enten ved at deltage i de efteruddannelseskursus, der tilbydes dem, eller ved selv at sætte sig ind i undervisningsvejledningen og det øvrige undervisningsmetodiske materiale, der allerede er udgivet på privat initiativ.

Jeg vil i denne sammenhæng gerne appel-

[Undervisningsministeren.]

lere til de kommunale skolemyndigheders velvilje, når det drejer sig om at bevilge lærerne tjenestefrihed for deltagelse i kursus og om at anskaffe lærervejledninger og andet materiale til støtte for undervisningen. Staten vil på sin side gøre, hvad der kan gøres for at opfylde behovet for efteruddannelse på dette særlige område.

I Hammel kommune har skolekommissionen anmodet fælleslærerrådet om at udarbejde udkast til bestemmelser om seksualoplysning, der skal optages i kommunens undervisningsplan. Dette er efter skolestyrelsesloven en fuldt korrekt fremgangsmåde, og jeg opfatter det desuden som et udtryk for, at man lokalt er indstillet på at løse problemerne i overensstemmelse med de gældende regler.

Når ændringerne af undervisningsplanen foreligger godkendt af amtsrådet og først da, vil det være muligt at finde frem til, hvorledes opgaverne skal fordeles imellem de enkelte lærere ved Hammel realskole. Fremgår fordelingen ikke direkte af undervisningsplanen, påhviler det lærerrådet at afgive indstilling herom til skolenævnet, og jeg går ud fra, at lærerrådet til sin tid trods den omtalte erklæring vil opfylde sine forpligtelser på dette punkt og i øvrigt loyalt medvirke til at gennemføre undervisningsplanen på bedst mulig måde.

På nuværende tidspunkt har jeg derfor ikke grundlag for at foretage mig andet i sagen end at bistå og rådgive de lokale myndigheder efter de retningslinjer, som jeg her har skitseret.

Maigaard: Jeg kan kun være enig med ministeren i, at lærerne principielt har pligt til at følge bekendtgørelsen, og jeg må takke ham for, at han tager afstand fra den holdning, som lærerne ved Hammel realskole har indtaget.

Jeg er også enig med ministeren i, at der vil være lærere, som bør fritages for en del af dette arbejde. Jeg understreger dog, at seksualundervisning ikke er et fag, men den integreres i en lang række andre fag, som de i så fald også må fritages for. Jeg er enig med ministeren i, at man skal tage hensyn til egnetheden.

Men det er jo ikke det, der er problemet

her. Problemet er, at demonstrationer er blevet en vældig moderne ting nu om stunder, nu også i Hammel, og det problem, vi står over for, er en kollektiv demonstration fra et lærerkollegium. Jeg kan forstå, at ministeren, når han har bistået de lokale myndigheder — og det er jeg glad for han vil — til sin tid ikke vil acceptere en sådan kollektiv demonstration, hvis den er aktuel til den tid.

Undervisningsministeren (Knud Heinesen): Jeg kan ganske bekræfte hr. Maigaards sidste antagelse, men jeg vil gerne føje til, at jeg er overbevist om, at folketingets ønske om at få gennemført denne undervisning i folkeskolen bedst realiseres ved, at denne indkøring foregår så roligt som overhovedet muligt, og at komplikationer undervejs ikke unødigt dramatiseres.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Maigaard* til undervisningsministeren:

„Finder ministeren, at forbuddet mod anvendelse af fotografisk billedmateriale i bekendtgørelse af 8. juni 1971 om seksualoplysning i folkeskolen er i overensstemmelse med lov om styrelse af kommuners skolevæsen m.v., der fastlægger skolenævnens ret til at afgøre, hvilket undervisningsmateriale der skal bruges?“

Skriftlig begrundelse.

I undervisningsministeriets bekendtgørelse af 8. juni 1971 henvises der i stk. 3 til de begrænsninger i skolens seksualoplysende virksomhed, som Vejledning om seksualoplysning i folkeskolen indeholder. I denne vejledning står der i 4. afsnit:

„Som omtalt side 29 bør læreren ikke på noget trin i den seksualoplysende virksomhed anvende fotografisk billedmateriale, der gengiver erotiske situationer som f. eks. onani og samleje eller andre erotiske situationer af lignende art“. (Side 43).

Styrelsesloven bestemmer imidlertid, at det er skolenævnene, som afgør, hvilket undervisningsmateriale der må anvendes på skolen. Det hedder i § 27, stk. 6: „Det“ (skolenævnet) „godkender efter indstilling fra lærerrådet, hvilke undervisningsmidler skolen må benytte.“

Maigaard: Ministeriets bekendtgørelse om seksualoplysning lægger en række begrænsninger ind i skolens seksualoplysende virksomhed. Disse begrænsninger motiveres i undervisningsvejledningen med henvisning bl. a. til de elever, der kommer fra hjem, som kan finde en overskridelse af disse begrænsninger stødende. Dette hensyn deler jeg, men jeg synes også, at de kredse i landet, der ser anderledes på skolens seksualoplysning, har krav på, at der tages hensyn til deres opfattelse og deres standpunkt. Dette område egner sig derfor i eminent grad til, at ministeriet fastsætter et minimum og derpå overlader de videre beslutninger til forældre og lærere med det enkelte skolenævn som afgørende instans. Kun herved tilgodeser man de mangeartede meninger og dermed de mangeartede hensyn, som findes omkring dette spørgsmål.

I ministeriet er man i den forrige ministers tid gået den modsatte vej. Man har set bort fra lokale variationer og skøn og centralistisk fastlagt den rette lære. Man har tilmed gjort det i spørgsmål, der vedrører den enkelte skoles undervisningsmidler og dermed hører ind under skolenævnets kompetence. Bestemmelsen om, at fotografisk materiale ikke må anvendes i seksualoplysningen, strider helt klart mod skolestyrelseslovens ånd og formentlig også mod dens bogstav.

Lige så klart det er for mig, at bestemmelser om seksualoplysning ikke egner sig til centrale myndigheders afgørelse, lige så klart er det, at de skolenævne, som med baggrund i en ikke alt for god lov for tiden er ved at køre ind, fortjener al mulig støtte og opbakning ikke mindst fra ministerens side. Det vil derfor være spændende at høre, om ministeren mener, at bekendtgørelsen er i overensstemmelse med skolestyrelsesloven på det felt, jeg her har anført, ikke mindst hvad angår skolenævnenes beføjelser med hensyn til undervisningsmidlerne.

Undervisningsministeren (Knud Heinesen): Som det er anført i hr. Maigaards spørgsmål, er det efter skolestyrelsesloven en af skolenævnets opgaver at godkende, hvilke undervisningsmidler den pågældende skole må benytte. Afgørelsen træffes efter indstilling fra lærerrådet, og hr. Maigaard spørger nu, om jeg finder, at forbuddet mod anvendelse af fotografisk billedmateriale i seksualoplysningen i folkeskolen er i overensstemmelse med denne bestemmelse.

Den omtalte begrænsning er fastsat i undervisningsministeriets bekendtgørelse af 8. juni 1971 om seksualoplysning i folkeskolen, hvori det hedder, at de begrænsninger, der er angivet i afsnit IV i den samtidig med bekendtgørelsen udsendte vejledning, gælder uanset undervisningsplanens bestemmelser. En af disse begrænsninger er, som det er blevet nævnt, at læreren ikke på noget trin i den seksualoplysende virksomhed bør anvende fotografisk billedmateriale, der giver visse erotiske situationer.

En sådan begrænsning med hensyn til skolernes anvendelse af undervisningsmidler har efter min opfattelse fornøden hjemmel. Skolestyrelseslovens § 27, stk. 6, er kun en kompetenceregulering og hjemler ikke skolenævnene et fuldstændig frit valg mellem alle foreliggende muligheder. Skolenævnene må med andre ord udøve deres kompetence inden for de almindelige grænser, der er fastsat på andet grundlag.

For seksualoplysningens vedkommende har begrænsningen klar hjemmel i selve folkeskoleloven, der i § 17, stk. 6, overlader det til undervisningsministeren at fastsætte de nærmere bestemmelser om undervisningen.

Reglen om det fotografiske billedmateriale er begrundet dels i et hensyn til lærernes sikkerhed for, at deres undervisning ikke kan give anledning til berettiget kritik, dels i et hensyn til de elever, der kommer fra hjem, som kan finde en overskridelse af begrænsningen særlig stødende.

Når hr. Maigaard kalder reglen for et forbud, er jeg i øvrigt ikke ganske enig med ham. Således som reglen er udformet, er der i hvert fald ikke tale om et kategorisk forbud, men om en kraftig henstilling eller advarsel. I tilfælde, hvor der såvel i lærerrådet som i skolenævnet er fuld enighed om at anvende også fotografisk materiale i undervisningen på de klassetrin, hvor det overhovedet kan anses for pædagogisk forsvarligt, mener jeg derfor ikke, at ministeriet bør sætte sig imod det. Det må da være skolenævnets ansvar at sikre sig, at dets afgørelse har den fornødne tilslutning i forældrekredsen.

Maigaard: Jeg vil gerne takke ministeren for hans i realiteten frisindede svar, som jeg er meget glad for. Jeg synes, der er al mulig grund til at takke ministeren for dette svar, der er hans debut her i tinget.

Jeg vil godt sige, at en af de ting, som har bekymret mig ved cirkulæret, har været, at hvis man tog det efter dets bogstav og ikke i ministerens frisindede ånd, ville det medføre, at bøger, som man nu har ude på skolerne, og som man bruger i seksualvejledningen, ikke kunne bruges. Jeg tænker ikke mindst på Bent H. Claëssons „Dreng og pige, Mand og kvinde“, som er trykt i 35.000 eksemplarer, som står på utallige skolebiblioteker, og som er brugt, og som, hvis man læste cirkulæret strikte, ikke kunne finde anvendelse.

Men jeg forstår altså, at hvis lærerråd og forældre og skolenævn er enige, kan man se anderledes på sagen, og i glæde over, at det derfor er lykkedes at sikre en udmærket, god og sober seksualvejlednings forbliven i vort skolevæsen, vil jeg gerne takke ministeren igen og benytte lejligheden til at forære ham et eksemplar af en seksualvejledning, som netop har fotografisk materiale.

Undervisningsministeren (Knud Heinesen): Jeg takker naturligvis hr. Maigaard for dette supplement til mit bibliotek. Jeg kan sige, at bogen vil ikke udfylde nogen tom plads på reolen, jeg har for længst erhvervet bogen til mine egne børn. Men jeg vil gerne gøre den tilføjelse, at bogens pædagogiske hensigtsmæssighed må bedømmes i hvert enkelt tilfælde og beror selvsagt på, i hvilken udstrækning barnets, hjemmets og lærernes holdning til disse spørgsmål harmonerer med bogens holdning til spørgsmålet, og i denne sag er der som bekendt mange holdninger.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af **Frandsen** til arbejdsministeren:

„Hvilke foranstaltninger agter ministeren at foreslå til bekæmpelse af arbejdsløsheden inden for byggefagene i Århus?“

Frandsen: Sidste vinter oplevede man inden for byggefagene i en række byer en betydelig arbejdsløshed, en arbejdsløshed, som et samfund, der ynder at kalde sig et velfærdssamfund, ikke kan være bekendt. I Århus var arbejdsløshedsproblemet i særlig grad alvorligt, idet arbejdsløshedsprocenten i murerfaget i gennemsnit for vintermånederne var 20-25, i snedker- og tømrerfaget 10 og i malerfaget ca. 15. I sommermånederne har arbejdsløshedstallene naturligvis været betydelig lavere, men her i efteråret har tallene igen været jævnt stigende, og i øjeblikket drejer det sig for murerfagets vedkommende om ca. 15 pct., for snedkerfagets og tømrerfagets vedkommende om ca. 5 pct. og for malerfaget om ca. 10 pct. Disse tal, og det gælder specielt for snedker- og tømrerfaget og for malerfaget, er betydelig højere end tallene på samme tid i fjor.

Da udsigterne inden for byggefagene i Århus for øjeblikket er meget sorte, og da man formentlig må regne med, at den kommende vinters arbejdsløshedstal bliver endnu højere end tallene for sidste år, medmindre man gør noget virkelig alvorligt nu, mener jeg, at det er rimeligt at rejse spørgsmålet allerede nu, sådan at ministeren kan træffe foranstaltninger, og det er på denne baggrund, jeg har stillet ministeren spørgsmålet. Men det er også på baggrund af, at vi nu har fået en anden arbejdsminister, som repræsenterer et parti, der må forventes i højere grad at kunne forstå de arbejdsløses problemer, end det var tilfældet for den tidligere arbejdsminister, og det er derfor mit håb, at arbejdsministeren i sit svar vil give udtryk for, at der med den nye regering er tale om en ny politik over for de arbejdsløses problemer.

Arbejdsministeren (Erling Dinesen): Må jeg først sige til hr. Frandsen, at jeg er ganske enig i, at arbejdsløshedsproblemet er særlig alvorligt i Århusområdet. Det er desværre, når det drejer sig om byggefagene, ikke så forfærdelig meget bedre i andre dele

[Arbejdsministeren.]

af landet, og derfor har regeringen også meget hurtigt drøftet dette spørgsmål og en række andre ledighedsproblemer med henblik på så hurtigt som muligt at sætte ind for at begrænse ledigheden mest muligt.

Der er allerede sat et arbejde i gang med henblik på at styrke beskæftigelsen for bygningsarbejderne ikke mindst i de områder af landet, hvor ledigheden er størst. Det er bl. a. sket ved, at statsministeren i en skrivelse af 22. oktober i år til samtlige ministre har anmodet om omgående at lade foretage en opgørelse over bygge- og anlægsprojekter, der er færdigbehandlet så langt, at de i givet fald kan påbegyndes til afhjælpning af lokal arbejdsløshed i vinterens løb. Jeg kan endvidere oplyse, at arbejdsformidlingskontorerne den 26. oktober i år blev anmodet om at foretage en undersøgelse og give en vurdering af beskæftigelsesudviklingen i de kommende måneder for hvert enkelt af landets 14 arbejdsformidlingsområder.

Dette arbejde, som er sat i gang, vil ske i samarbejde med kommunerne og de lokale arbejdsmarkedsnævn, og det er også meningen, at man skal kontakte de større erhvervsvirksomheder. Jeg regner med, at vi i løbet af denne måned får et materiale ind, der giver os mulighed for at tage stilling til, hvilke projekter der bør søges fremmet og fremmet hurtigt.

Med hensyn til beskæftigessituationen i Århus er jeg som sagt enig i den vurdering, der er lagt frem. Forholdet er det, at i de seneste uger har ledigheden for murerne i Århusområdet ligget væsentligt over landsgennemsnittet og også væsentligt over det, vi kendte sidste år, og for tømrere og bygningsnedkere omtrent på samme niveau som for hele landet. Jeg kan nævne, at etagearealet for boligbyggeri under opførelse i Århus ikke er oppe på samme niveau som sidste år på samme tid. Der er dog heldigvis en svag stigning i forhold til juli måned i år, men det løser ikke det beskæftigelsesproblem, der vitterlig findes i Århus, især, som det er nævnt, for byggefagene.

Når dette er sagt, vil jeg gerne føje til, at der imidlertid i Århusområdet er mulighed for at søge det finansielle grundlag for at påbegynde forskellige statslige byggearbej-

der, idet der er færdigprojekterede arbejder under bl. a. universitetet og statshospitalet, der er en række kommunale arbejder, og der er forskellige sociale institutioner, hvis byggesager hurtigt kan færdigbehandles i socialministeriet og boligministeriet, således at de pågældende kommuner kan træffe beslutning om deres iværksættelse.

Indenrigsministeren har for et øjeblik siden oplyst mig om, at der for ganske kort tid siden er givet igangsættelsestilladelse til kommunalt og amtskommunalt byggeri i området. Vedrørende de andre ting, jeg har nævnt her, vil jeg gerne sige, at jeg allerede i et ministermøde har bedt mine kolleger om at søge alle disse byggesager fremmet mest muligt, fordi der i høj grad er behov for det i Århusområdet.

Frandsen: Det glædede mig selvfølgelig meget, at ministeren har det samme syn som jeg på arbejdsløshedsproblemet specielt inden for byggefagene og specielt i Århus. Det havde godt nok været rarere, hvis man havde fået endnu mere konkrete ting frem, hvis man allerede nu havde kunnet sige, at nu ville der blive sat noget byggeri i gang i Århus, men jeg er nogenlunde tilfreds med svaret. Jeg ved ikke, hvordan de, som i øjeblikket er arbejdsløse, og hvoraf mange har været det i lang tid, vil stille sig til ministerens svar, men det forventer jeg ministeren selv erfarer i morgen, når arbejdsministeren, socialministeren og boligministeren, efter hvad jeg har erfaret, får besøg af repræsentanter for murerne i bl. a. Århus.

Arbejdsministeren (Erling Dinesen): Jeg ville da også ønske, jeg havde haft mulighed for at give helt konkrete oplysninger om, hvilke byggearbejder der meget hurtigt kan sættes i gang, men det kan — og det tror jeg hr. Frandsen vil forstå — af gode grunde ikke lade sig gøre. Jeg har peget på forskellige konkrete områder. Andre områder er afhængige af kommunale beslutninger. Jeg håber og vil gerne medvirke til, at disse arbejder bliver sat i gang så hurtigt som muligt.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Henning Philipsen* til ministeren for offentlige arbejder:

„Anser ministeren det for rigtigt, at offentligt ejede kraftværker som f. eks. Nordkraft, Midtkraft og Vestkraft er medlemmer af Dansk Arbejdsgiverforening?“

Henning Philipsen: Baggrunden for mit spørgsmål er den utålelige og utiltalende sammenblanding af offentlige interesser og snævre arbejdsgiverinteresser og i høj grad de alvorlige følgevirkninger af denne sammenblanding, en eventuel konfliktsituation på det private arbejdsmarked kan få for elforsyningen i hele landet. Det er jo rigtigt, hvad Arbejdernes Fællesorganisation på Fyn siger i deres udtalelse af maj i år, at produktionen af el intet har tilfælles med jernindustrien, og at medlemskab af Jernindustriens Sammenslutning er forbundet med stor risiko for såvel forbrugere som samfundet.

Jeg ved meget vel, at i en eventuel konfliktsituation vil værkerne sandsynligvis blive undtaget, fordi den til enhver tid siddende regering må gribe ind for at forhindre arbejdsstandsning, men så meget mere utiltalende er det, at kraftværkernes ledelse på denne måde vil køre på frihjul, og så meget mere grund er der til, at kraftværkerne ikke var medlemmer af Dansk Arbejdsgiverforening.

Endelig er det jo sådan, at værkerne betaler et kontingent til Arbejdsgiverforeningen. Eksempelvis betalte Nordkraft i 1969 et beløb på 35.000-40.000 kr. årlig, og det er ikke ubekendt, at Dansk Arbejdsgiverforening yder visse tilskud til politiske partier. Virkningen her er, at der, uden at forbrugerne spørges, via Arbejdsgiverforeningen ydes tilskud til disse politiske partier. Det er for mig at se utåleligt og utiltalende, og jeg imødeser med interesse ministerens svar. Det er en tilstand, som efter min opfattelse ganske enkelt ikke kan fortsætte.

Ministeren for offentlige arbejder (Kampmann): Efter stærkstrømsloven skal ministeriet for offentlige arbejder give sikkerhedsmæssige bestemmelser om udførelse og drift af stærkstrømsanlæg, hvilket er sket i stærkstrømsreglementet, der administreres

af elektricitetsrådet. Elektricitetsrådet har desuden efter loven den opgave at søge gennemført et samarbejde mellem værkerne om en såvel økonomisk som teknisk hensigtsmæssig tilrettelæggelse af deres udbygning af produktionsmidler, ledningsanlæg m. m., når det drejer sig om anlæg eller udvidelse af anlæg med henblik på samarbejde mellem forskellige værker. Der gælder i princippet etableringsfrihed inden for elforsyningen og frihed til valg af organisationsform.

Et enkelt stort kraftværk er organiseret som et aktieselskab, men i øvrigt er de store kraftværker organiseret som interessentskaber, hvori kommuner og oplandsforeninger, der igen har kommuner og forbrugere som medlemmer, indgår som interessenter. Staten har ikke andel i værkernes kapital.

Staten har således i det hele ikke andet grundlag for at give værkerne forskrifter eller udøve kontrol eller tilsynsvirksomhed med disse end det, stærkstrømsloven som ovenfor nævnt giver henholdsvis ministeriet for offentlige arbejder og elektricitetsrådet.

Om værkerne ønsker at være medlem af Arbejdsgiverforeningen, må derfor efter min opfattelse være et spørgsmål, som ministeriet ikke umiddelbart har nogen mulighed for at øve indflydelse på. Det kan oplyses, at et tilsvarende spørgsmål har været stillet i folketinget både i 1961 og i 1962 af hr. Aksel Larsen med hensyn til de koncessionerede telefonselskaber. Her var forholdet imidlertid anderledes, idet staten som indehaver af aktiemajoriteten i KTAS og i JTAS kunne bestemme og som indehaver af en vis del af anlægskapitalen i Fyns kommunale Telefonselskab havde adkomst til en vis indflydelse.

På foranledning af spørgsmålet i 1961 rettede nærværende ministerium henvendelse til selskaberne om at tage spørgsmålet om medlemskab op til overvejelse, og som et resultat heraf kunne ministeren til spørgsmålet i 1962 oplyse, at selskabernes bestyrelser havde besluttet at udmelde selskaberne af Arbejdsgiverforeningen.

Jeg har i øvrigt fuld forståelse for, at hr. Henning Philipsen rejser spørgsmålet om rimeligheden af de pågældende kraftværkers medlemskab, således som også både DASFs hovedbestyrelse og en række klubber under DASF har gjort det.

Henning Philipsen: Jeg skal ganske kort replicere, at jeg er uenig med ministeren, når han siger, at dette bl. a. er et spørgsmål om organisationsfrihed. Det er efter min opfattelse ikke et spørgsmål om organisationsfrihed. Når det er offentligt ejede værker, kan det ganske enkelt ikke være rigtigt, at disse er medlemmer af en privat interesseorganisation, som Dansk Arbejdsgiverforening er. Men hertil vil jeg gerne føje, at hvis ministeriet ingen mulighed har for at pålægge disse værker at udmelde sig af Dansk Arbejdsgiverforening — og det er naturligvis rigtigt, når ministeren siger det — må jeg i hvert fald for mit vedkommende forbeholde mig ret til at prøve at få iværksat en lovgivning, som giver ministeren denne mulighed, så dette utålelige og utiltalende forhold kan blive bragt til ophør.

Ministeren for offentlige arbejder (Kampmann): Jeg vil godt understrege igen, over for hr. Henning Philipsen, at det afgørende i forholdet er, at staten som sådan ikke er medejer, hverken for en lille eller en stor del af de pågældende kraftværker, og derfor ikke har nogen form for indflydelse på de pågældende kraftværkers dispositioner i organisationsmæssig henseende. Det har været det afgørende udgangspunkt for mig.

Derudover har jeg tilkendegivet, at jeg har fuld forståelse for, at hr. Henning Philipsen rejser spørgsmålet. Det er blot i denne forbindelse — men det er måske en kortvarig glæde — for smed at rette bager.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Vivike* til ministeren for offentlige arbejder og for forureningsbekæmpelse:

„Vil ministeren nægte Grindstedværket tilladelse til at udlægge rørledninger ved Grenå til udledning af urensset spildevand i Kattegat?“

Skriftlig begrundelse.

Landvæsenskommissionen har den 23. oktober i år afsagt en kendelse, der tillader Grindstedværket årligt at udlede 50.000 t urensset spildevand ved Grenå i et område, hvor fiskeri har været forbudt siden 1914, fordi det er en af Kattegats bedste ynglepladser for rødspætter. Planen er, at andre industrier skal tilsluttes, således at der udle-

des urensset spildevand svarende til 1 million ækvivalentpersoner. Denne udledning vil være til stor skade for fiskeriet og almenhedens rekreative muligheder langs den jyske østkyst. Størstedelen af det forurenede vand vil i øvrigt ende i Østersøen, der i forvejen er meget stærkt forurenat. Rørledningerne kan ikke udlægges uden tilladelse fra ministeren for offentlige arbejder.

Vivike: Ud for Fornæs, lidt nord for Grenå, har fiskeri været forbudt siden 1914 af den årsag, at vi her har nogle af Kattegats bedste ynglepladser for rødspætter. Nu er der sket det beklagelige, at en landvæsenskommission den 23. oktober i år har givet Grindstedværket tilladelse til at lede urensset spildevand igennem en lang rørledning ud til disse ynglepladser. Det er godtnok en midlertidig tilladelse, men vi kender midlertidige tilladelser fra landvæsenskommissioner andre steder i landet; nogle af disse midlertidige tilladelser har nu eksisteret i mange år.

Der er en stor fare for, at fiskernes eksistensgrundlag bliver fjernet. Vi har 300 fiskere i Grenå, og vi har mange andre, der fisker i Kattegat, og ud over det vil de rekreative muligheder ved den jyske østkyst blive meget stærkt forringet. Endelig vil dette forurenede vand ende i Østersøen, som i forvejen er meget hårdt belastet; det tror jeg de fleste ved noget om.

Nu er det sådan, at man ikke kan få lov til at udlægge en rørledning i havet uden en tilladelse fra ministeren for offentlige arbejder, og derfor spørger jeg ministeren, om han vil nægte denne tilladelse eller kun give den på betingelse af, at Grindstedværket renser sit vand, inden det lader det løbe ud igennem ledningen.

Ministeren for offentlige arbejder og for forureningsbekæmpelse (Kampmann): Jeg forstår, at det nærmest er ministeren for offentlige arbejder, spørgsmålet er rettet til, og jeg kan sige, at den sag, som spørgsmålet vedrører, omhandler en midlertidig tilladelse for Grindstedværket til at udlede ca. 6 m³ spildevand i timen. Spildevandet indeholder efter de oplysninger, vi har, ca. 5 pct. organisk nedbrydelige stoffer, ca. 5 pct. natriumsulfat og ca. 5 pct. diatomejord. De lokale myndigheder har ikke rejst indsigelse

[Ministeren for offentlige arbejder.]

mod, at tilladelse blev givet, hverken af sundhedsmæssige eller af hygiejniske grunde, og landvæsenskommissionens fiskerisagkyndige har anset spildevandet for at være uskadeligt for fiskeriet. Det anfører jeg særlig i forbindelse med spørgsmålet om rødspætterne, som hr. Vivike nævnte her.

I øvrigt er behandlingen af sagen efter mine oplysninger suspenderet derved, at den afsagte kendelse er appelleret til overlandvæsenskommissionen.

Ministeriet for offentlige arbejder har fra Grindstedværket modtaget et andragende om tilladelse til at anbringe en ca. 300 m lang rørledning på søterritoriet, men sagens behandling beror på modtagelsen af forskelligt materiale. Når det foreligger, vil man på sædvanlig måde høre en række interesserede myndigheder, og når disses svar foreligger, vil sagen blive gjort til genstand for en samlet vurdering.

Til den tid vil der måske også være skabt klarhed over, hvorledes overlandvæsenskommissionens behandling af sagen er forløbet. Det er klart, at en tilladelse til at anbringe en ledning på søterritoriet ikke på nogen måde vil foregribe overlandvæsenskommissionens behandling.

Ministeriet for offentlige arbejders hidtidige praksis har været den, at landvæsensretternes stilling med hensyn til forureningsproblemerne normalt har været afgørende, jeg understreger afgørende for ministeriet. Jeg vil godt føje til, at under hensyn til at undgå forurening og under hensyn til det nordiske samarbejde om beskyttelse af de indre farvande og til det nordiske initiativ til internationalt samarbejde på dette felt er det forhold, der er meget væsentlige for regering.

Det nævnes i begrundelsen for spørgsmålet, at den aktuelle sag skulle være forløber for en meget større sag om et spildevandsanlæg for Grenå kommune og forskellige industrivirksomheder. Der er planer fremme herom, men afgørelse i den foreliggende separat bedømt ret lille sag kan ikke foregribe myndighedernes behandling af den langt større sag.

Vivike: Jeg takker for svaret. Når jeg henvender mig til ministeren for offentlige

arbejder, er jeg også tvunget til i den forbindelse at henvende mig til ministeren for forureningsbekæmpelse. Jeg kan jo ikke godt foretage en personlighedsspaltning her.

Nu siger ministeren, at så vidt vi ved, er det ikke særlig skadeligt. Det var ikke det udtryk, ministeren brugte, men vi er altså lidt usikre, og det er ministeren også, og det er alle, for vi ved ikke rigtig, hvad der er i dette spildevand. Vi ved, at Grindstedværket laver medicin, og de rester, der kommer derudaf, kan være noget farligt stof. Nu er sagen altså appelleret til overlandvæsenskommissionen, og så forstår jeg, at der ikke sker noget, før den har afgivet sit votum. Ministeren siger så, at vi plejer at rette os efter landvæsenskommissionens eller overlandvæsenskommissionens afgørelse. Det er jeg ked af, og mon ikke der skulle være en mulighed for at få det ændret, for det er meget almindeligt, at vores landvæsenskommissioner tillader en overordentlig stærk forurening. Jeg er altså ikke tryk ved, at vi fortsætter med at lade deres afgørelser være afgørende, og jeg vil egentlig gerne have, at ministeren får noget mere magt, således at disse kommissioner får noget mindre, for de har sandelig været meget lidt effektive.

Ministeren for offentlige arbejder og for forureningsbekæmpelse (Kampmann): Jeg har tidligere som minister for forureningsbekæmpelse kritiseret landvæsensretterne særlig i henseende til deres langsomhed i arbejdet, men også i henseende til deres i og for sig traditionelle oprindelse, som ikke umiddelbart giver dem nogen sagkundskab inden for forureningsområdet, og det bekræfter formentlig en del af det, spørgeren var inde på i anden omgang.

Jeg vil godt sige, at det netop er noget, vi overvejer i det nye ministerium for forureningsbekæmpelse, hvorledes vi lokalt skal gribe sagerne an. Det er jo ikke tilstrækkeligt, at vi sidder og afgør alle sagerne fra centralt hold, det skal være et betydeligt lokalt kontrolleringsarbejde og tilladelsesarbejde, der skal danne grundlag, og i den forbindelse vil vi netop tage spørgsmålet om landvæsenskommissionerne op til behandling i det hele taget.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Bilgrav-Nielsen* til ministeren for offentlige arbejder:

Er det ministerens hensigt at anlægge en statslufthavn ved Hammel?"

Skriftlig begrundelse.

Ved lov af 12. juli 1946 gives ministeren for offentlige arbejder bemyndigelse til bl. a. at anlægge en lufthavn ved Århus, og provinslufthavnsudvalget anbefaler i sin betænkning fra 1968 projektet gennemført. Folketingets senere beslutning om at åbne visse militære lufthavne — Ålborg, Karup, Tirstrup og Skrydstrup — for civil rutebetyvning og den senere påbegyndelse af rutebetyvning af lufthavnene i Billund, Sønderborg, Stavning, Thisted og Esbjerg har imidlertid skabt en helt anden situation end den, der forelå, da loven af 12. juli 1946 blev vedtaget. Dertil kommer, at samtlige medlemmer af trafikudvalget på baggrund af notat af 10. juni 1970 fra ministeren for offentlige arbejder gav denne tilslutning til, at samtlige provinslufthavne fremover skulle anlægges og drives kommunalt, dog med refusion fra staten for udgifter til sikringsanlæg m. v.

Bilgrav-Nielsen: Ministeren har udtalt sig om adskillige trafikspørgsmål, siden ministeren blev udnævnt, og et af dem er det eventuelle lufthavnsanlæg ved Hammel.

I det sidste nummer af bladet Danske Kommuner er der et interview med trafikministeren, hvori han siger, at han agter at anvende en lov fra 1946, som bemyndiger ministeren til at anlægge en statslufthavn ved Hammel. Det er klart, at en sådan udtalelse må undre, al den stund der jo er gået adskillige år siden 1946 og der i den tid er oprettet vel en halv snes indenrigslufthavne her i landet. Det er det første.

Det andet er, at der i folketingets trafikudvalg, i hvert fald indtil regeringsskiftet, har været enighed om, at anlæg og drift af provinslufthavnene skulle være et kommunalt anliggende. Nu er ministeren delvis undskyldt, hvis han ikke ved, at trafikudvalget har haft den indstilling til sagen. Ministeren har jo ikke været medlem af trafikudvalget tidligere og har ikke haft med trafiksager at gøre, men det er kun en formildende omstændighed en kort stund.

Jeg vil gerne høre, om det er ministerens

mening, at han vil fravige den enighed, der her har været, om ministeren har en anden opfattelse, og om det virkelig kan være ministerens mening, at han betragter en bemyndigelse fra 1946 som et gyldigt grundlag for i dag at anlægge lufthavn ved Hammel.

Ministeren for offentlige arbejder (Kampmann): Må jeg straks sige til spørgeren, at det ikke alene er trafikpolitiske områder, der ligger under ministeriet for offentlige arbejder. Der er også en række andre områder, f. eks. undergrundsspørgsmål, som jeg i hvert fald tidligere har beskæftiget mig med.

Derudover vil jeg sige, at i sin oprindelige begrundelse for spørgsmålet om, hvorvidt jeg skulle have til hensigt at anlægge en statslufthavn ved Hammel, har hr. Bilgrav-Nielsen anført et par forudsætninger, som jeg egentlig ville have korrigeret. Men spørgeren har selv korrigeret dem i begrundelsen for spørgsmålet, så jeg kan formentlig springe disse korrektioner over på nærværende tidspunkt.

Derfor skal jeg bare sige, at provinslufthavnsudvalget afgav sin betænkning i marts 1968 og anbefalede, bortset fra et enkelt medlem, snarest at anlægge en statslufthavn ved Hammel og en lufthavn ved Korskroen ved Esbjerg i stedet for at udbygge statslufthavnen dér. Udvalget omtalte ikke Thisted lufthavn.

Som bekendt besluttede den forrige regering, at den ikke ville følge provinslufthavnsudvalgets indstilling. Men den erklærede sig dog rede til at godkende, at Esbjerg kommune samt de i en ny Århus lufthavn interesserede kommuner eller Århus amtskommune selv anlagde og finansierede de to lufthavne, idet der samtidig blev givet tilsagn om statslig betjening og finansiering af lufthavnens sikringstjenester mod opkrævning af særlige afgifter herfor, uden at der dog blev truffet aftaler om, hvad disse tjenester omfattede.

Spørgsmålet om en lånfinansiering, bl. a. til Hammel lufthavn, blev af den tidligere regering udsat til forhandling efter valget mellem i dette tilfælde amtskommunen på den ene side og ministeren for offentlige arbejder og indenrigsministeren på den anden side. Denne forhandling skal finde sted i morgen, og jeg forventer, at amtskommu-

[Ministeren for offentlige arbejder.]

nens repræsentanter vil vedstå deres tidligere tilbud om, at lufthavnen finansieres af amtskommunen, således at det ikke bliver aktuelt at investere statsmidler i selve lufthavnsanlægget. Derimod bliver det nødvendigt på mødet at få præciseret hvilke sikringstjenesteanlæg statens lufthavnsvæsen skal stå for.

Bilgrav-Nielsen: Jeg takker ministeren for tilkendegivelsen af, at han er af samme opfattelse, som trafikudvalget tidligere har haft, nemlig at dette her skal være en amtskommunal opgave, og at han dermed har givet et dementi af sit eget udsagn til kommunernes blad.

Det, der så er tilbage, er, om ministeren mener, at vi i og med, at vi er enige om, at det er kommunerne, der anlægger og driver lufthavne, også mener, at kommunerne, her Århus amtskommune, uden videre kan beslutte at gå i gang med dette anlæg. Jeg ved, at trafikministeren også interesserer sig for planlægning i al almindelighed og, håber jeg, for trafikplanlægning i særdeleshed. Mener ministeren ikke, at det ville være rimeligt, at det var folketinget, der havde afgørelsen af, hvorvidt der skal anlægges lufthavne eller ej ud over dem, vi har, selv om det altså er en kommunal opgave at finansiere dem?

Jeg går ud fra, at ministeren må være enig i dette synspunkt, og så er der kun tilbage for ministeren at erklære her fra folketingets talerstol, at der ikke sker videre i sagen vedrørende Hammel, før den har været forelagt for folketinget.

Ministeren for offentlige arbejder (Kampmann): Jeg må erkende, at jeg ikke kan se, at hverken hr. Bilgrav-Nielsens eller mine egne udtalelser skulle have demteret den udtalelse i kommunernes blad, som hr. Bilgrav-Nielsen nu fremdrager. Det, der er spørgsmålet, er, hvad der er den formelle hjemmel bag mulighederne for at etablere en lufthavn ved Århus, og dér må jeg naturligvis tillægge det vægt, hvor Århus amtskommune eller de store købstæder i Århus amt ønsker lufthavnen placeret. Det er et spørgsmål, som bl. a. henhører under det kommunale selvstyre, som jeg går ud fra at

såvel spørgeren som undertegnede er enige om fortsat skal opretholdes.

Jeg er ikke spor uenig med spørgeren i, at det er væsentligt også på lufthavnsområdet at fastholde en styrende funktion, for så vidt angår placeringen af provinslufthavnene som disses omfang og produktion i videre forstand. Der kan man vel heller ikke være uenig om, at det havde været et væsentlig stærkere styringsmiddel, såfremt der var tale om en statsfinansiering af de pågældende lufthavne. Det giver immervæk en stærkere styring. Det er imidlertid ikke tilfældet for de pågældende provinslufthavne, og det er bekræftet, at det ikke er tilfældet. Dermed har vi dog ikke opgivet de styringsmuligheder, som vi har på anden vis.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Juul-Madsen* til forsvarsministeren:

„I anledning af den i Berlingske Tidende for den 28. oktober gengivne udtalelse om atomtærsklen bedes ministeren oplyse, hvilke midler han i NATOs nukleare planlægningsgruppe har foreslået taget i anvendelse for at opnå den ønskede forhøjelse af atomtærsklen.“

Juul-Madsen: Det fremgår af Berlingske Tidende for den 28. oktober, at forsvarsministeren har deltaget i et møde i NATOs nukleare planlægningsgruppe. Jeg må formode, at man her har drøftet dels kernevåbenstrategi, dels kernevåbenkapacitet inden for NATO. Vi ved — det gjorde den amerikanske forsvarsminister meget kraftigt opmærksom på — at den hastigt voksende atomdrevne og atombevæbnede russiske flåde jo ikke ligefrem opfordrer til en nedtrapning af det militære beredskab, i hvert tilfælde ikke såfremt man ønsker en opretholdelse af den strategiske balance i Europa.

I en udtalelse fastslår den højtærede forsvarsminister, dels at mødet havde overordentlig stor betydning, dels at vi har en reel indflydelse på, at den såkaldte atomtærskel bliver så høj som muligt. Heri må vel også ligge, at ministeren under mødet er kommet til den erkendelse, at fremfor at medvirke til en sænkning af atomtærsklen må det være en hovedopgave også — ja, man kunne måske sige ikke mindst — for en dansk for-

[Juul-Madsen.]

svarsminister at medvirke til, at atomtærsklen forhøjes. Jeg siger dette, netop fordi forsvarsministeren nu som høj militær sagkyndig må være blevet belært om, hvis han ikke var klar over det i forvejen, at betalingsen for en høj atomtærskel er et højt beredskab og store konventionelle styrker. På den baggrund har jeg stillet mit spørgsmål til forsvarsministeren.

Forsvarsministeren (Kjeld Olesen): Idet jeg takker for spørgsmålet, synes jeg, det vil være rigtigst allerførst at finde ud af, hvad det var for et citat, hr. Juul-Madsen henviser til. Derfor vil jeg lige gøre opmærksom på, at der i Berlingske Tidende for 28. oktober i det, der henvises til, står følgende om mødets forløb — jeg er citeret for at sige —:

„Dels er vi derigennem helt på det rene med, hvordan situationen er med hensyn til tilstedeværelsen af atomvåben i verden, dels har vi en reel indflydelse på, at atomtærsklen bliver så høj som muligt.“

Dette fortæller, at jeg ikke ifølge referatet har stillet noget egentligt forslag, og hr. Juul-Madsen spørger mig jo om, hvilket forslag jeg har stillet, der kan være med til at hæve atomtærsklen.

På grundlag af de drøftelser, der fandt sted under mødet, er det imidlertid min vurdering, at vi ad denne vej får adgang til en meget betydningsfuld viden på det nukleare område, en viden som vi vanskeligt kunne få på anden måde, og at vi derigennem bliver i stand til at foretage en langt mere selvstændig vurdering af hele den nukleare problematik, herunder også højden af atomtærsklen. Med en sådan viden er naturligvis mulighederne for at udøve reel indflydelse også for ikke-nukleare lande væsentligt større.

Den planlægningsgruppe, som spørgeren henviser til, NPG, har ikke til opgave at beskæftige sig med operative planer. Dens formål er gennem udarbejdelse af studier at belyse og uddybe de nukleare problemer og give forslag til retningslinjer for forsvarsplanlægningen og procedurer for konsultationer mellem medlemslandene og de militære myndigheder i NATO. Gennem disse meget indgående studier og analyser skulle det bl. a. sikres, at de politiske myndigheder — det vil jeg meget gerne understrege over

for spørgeren — i en given situation kan træffe en eventuel beslutning på det bedst mulige grundlag. Det er en af måderne, hvorpå man kan sikre, at atomtærsklen er så høj som muligt.

Når spørgeren dernæst bringer dette med atomtærsklen i forbindelse med de konventionelle styrker, er jeg da ikke spor uenig i, at der er en forbindelse. Men når spørgeren er inde på, om det har været diskuteret, hvilke forslag vi måtte have stillet osv., må jeg med henvisning til socialdemokratiets forslag til en ny forsvarsordning sige, at man jo sikrer den højeste atomtærskel ved så effektivt som muligt at udnytte de ressourcer, man har til sit konventionelle forsvar, og det er målsætningen med vort forslag.

Juul-Madsen: Må jeg sige til den højtærede forsvarsminister, at det var sådan set ikke et mødereferat, jeg ønskede mig. Det, jeg ønskede at slå fast, var ministerens udtalelse om, at han ønskede en atomtærskel, der var så høj som muligt. Jeg ønskede at kæde det sammen med den stødpude ved et angreb, som en stor beredskabsstyrke og stærke konventionelle styrker udgør.

Nu kom forsvarsministeren selv ind på forbindelsen til sit eget forslag, det socialdemokratiske forsvarsforslag. Her må jeg minde om, at forsvarschefen har sagt om ministerens forslag, at det vil være med til at sænke atomtærsklen. Jeg vil minde om, at såvel chefen for nordregionen som den tyske forsvarsminister Helmuth Schmidt og den engelske forsvarsminister Dennis Healey klart har udtrykt, og også med en klar adresse, at enhver ensidig reduktion af de konventionelle styrker vil medføre en sænkning af atomtærsklen. Jeg vil gerne holde ministeren fast ved, at han ikke ønsker denne sænkning af atomtærsklen.

Forsvarsministeren (Kjeld Olesen): Når hr. Juul-Madsen siger, at det ikke er noget referat af mødet, han ønsker, må jeg dog lige gøre opmærksom på, at spørgsmålet er formuleret sådan, at man ønsker at vide, hvilke midler man i denne planlægningsgruppe har stillet forslag om for at hæve atomtærsklen. Det er måske ikke et referat, men i hvert fald noget, der vedrører, hvad der er sket på dette møde.

[Forsvarsministeren.]

Til spørgsmålet om konventionelle styrker og udtalelser, som måtte være fremsat tidligere fra forsvarschefen, af general Walker, af Dennis Healey og andre kapaciteter inden for området, må jeg sige, at naturligvis er det et spørgsmål om en afvejning af forskellige ting. Det, som er vort udgangspunkt for forslaget, som vi senere får lejlighed til at beskæftige os med, er en alvorlig analyse af den nuværende ordning. Jeg tror, at vi, når vi kommer til realitetsdrøftelserne i et senere folketingsudvalgsarbejde, dér kan komme til at beskæftige os med forskellige sider af den nuværende ordning, bl. a. med opsamlet behov for materielanskaffelse under den tidligere regering og alt det, der er med til at udhule det konventionelle forsvaret, som vi nok har på papiret, men som vi skal til at se lidt mere realistisk på.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Jens Foged* til ministeren for kulturelle anliggender:

„Vil ministeren redegøre for sine overvejelser om oprettelse af yderligere 16 landskabskonsulentstillinger i ministeriet for kulturelle anliggender?“

Skriftlig begrundelse.

Overvejelserne om ansættelse af yderligere 16 landskabskonsulenter ud over de tidligere 11 synes at have forbindelse med, at kulturministeren, markedsministeren m. fl. ministre i pressen har været citeret for udtalelser om, at de statslige opkøb af rekreative arealer i forbindelse med vor forventede indtræden i EF over en 5-årig periode skal udvides fra et beløb på 12 mill. kr. til 100 mill. kr. pr. år, altså i alt en udgift på 500 mill. kr. De pågældende arealer skulle efter det oplyste bl. a. stilles til rådighed for Folkeferie, Kolonihaveforbundet og eventuelt motororganisationerne.

Samtidig søger man tilsyneladende gennem dobbeltadministration oven i købet med et udvidet administrativt personale at

slå den rationaliseringsplan i stykker, som var i færd med at blive gennemført af den forrige regering, og som dels bestod i, at alle statslige jordopkøb skulle varetages af jordlovsudvalget, og dels i en rationalisering og samordning af administrationen for statens skove, plantager, klitvæsenet og de rekreative arealer.

Ministeren for kulturelle anliggender (*Niels Matthiasen*): Hr. Jens Fogeds spørgsmål til mig refererer til, at der som et led i gennemførelsen af den nye naturfredningslov, der vedtoges under den forrige regering, var forudsat en udbygning af naturfredningsmyndighedernes organisation. Dette var i overensstemmelse med naturfredningskommissionens betænkning, hvor der blev gjort opmærksom på, at de opgaver, som skulle pålægges naturfredningsmyndighederne, var af et sådant omfang, at der for de enkelte fredningsmyndigheders vedkommende måtte foretages en udbygning af administrationsapparatet. I bemærkningerne til det af den forrige regering fremsatte lovforslag redegjordes for skønnet over øgede administrationsudgifter i forbindelse med lovforslaget. Med udgangspunkt heri søgte den daværende minister for kulturelle anliggender finansudvalget om bevillingsmæssig tilslutning til, at der blev ansat det personale, som var nødvendigt for, at naturfredningsmyndighederne kunne varetage de opgaver, som den nye lov pålagde dem. Jeg kan her henvise til finansudvalgets aktstykke nr. 124 af 18. februar 1970. Den forrige ministers forslag om en videre udbygning af fredningsmyndigheden ud over den første etape, som blev tiltrådt af finansudvalget, henvistes til videre forhandlinger med administrationsdepartementet.

Der har i de to år, der er gået siden naturfredningslovens ikrafttræden, været en stadig stigende arbejdsbyrde for naturfredningsmyndighederne, og det var derfor nødvendigt at justere forslaget. Det, man i denne forbindelse yderligere må være opmærksom på, er det ønskelige i, at man

[Ministeren for kulturelle anliggender.]

administrativt sættes i stand til at løse jordproblemerne, herunder sikringen af de fredningsmæssigt værdifulde områder, også i lyset af Danmarks eventuelle indtræden i De europæiske Fællesskaber. Vi kan ikke være tjent med, at dette vigtige område inden for den fysiske planlægning forsømmes på et tidspunkt, hvor det er stærkt påkrævet, at der gøres en ekstraordinær indsats. Det er min opfattelse, at fredningsmyndighederne må sikres den nødvendige bistand, hvis man overhovedet skal gøre sig håb om at få løst de opgaver, som bliver stillet.

Må jeg sige med hensyn til de bemærkninger, hr. Jens Foged anfører i begrundelsen for sit spørgsmål, at det ikke er hensigten med forslaget at stille mod nogen form for dobbelt administration. Jeg kan være helt enig i den betragtning, at administrationen må gøres enkel, smidig og effektiv med mindst mulige omkostninger, og jeg kan i denne forbindelse oplyse, at regeringen i sine øjeblikkelige overvejelser vil tilstræbe en hensigtsmæssig og effektiv ordening på dette område.

Jens Foged: Jeg vil gerne takke ministeren for det imødekommende svar. Specielt den sidste del af ministerens svar finder jeg fuldt i overensstemmelse med det, den tidligere regering havde lagt op til. Jeg håber derfor, at der inden for dette område, når man nu skal til at tilrettelægge administrationen, ikke er lagt op til store nyansættelser, før man er kommet så vidt, at man i administrationsdepartementet eller det af regeringen nedsatte udvalg har truffet beslutning om, at visse ting ikke kan klares af allerede bestående organer.

Ministeren ved, at administrationen for statens skove, herunder administrationen af klitvæsenet — og jeg kunne i den forbindelse også nævne det område, som Hedeselskabet administrerer — omfatter så stor en part af de rekreative områder, at den tidligere regering fandt det rimeligt, at disse tre instanser, måske også forud for kulturministeriets område, administrerede disse ting, eventuelt med det bestående antal ansatte. Det er altså på baggrund af de udtalelser, der er kommet fra tidligere ministre, både arbejdsministeren og kulturministeren, at der har været denne frygt for, at man nu gik

til en administration, der gav overlappning og dobbeltadministration, hvorved de enkelte dele ligesom kom i konflikt med hinanden.

Derfor vil jeg gerne spørge, om ministeren er enig i, at de forhandlinger, der i øjeblikket er lagt op til, men som ikke er ført til ende, vedrørende statsskovvæsenet, klitvæsenet og Hedeselskabet føres til ende, inden ministeren går til ansættelse af nye embedsmænd inden for området.

Ministeren for kulturelle anliggender (Niels Matthiasen): Jeg kan sige til hr. Jens Foged, at naturligvis er også administrationen af statens skove, klitvæsenet osv. med i de overvejelser, regeringen i øjeblikket gør sig. Overvejelserne er ikke endeligt færdige, men jeg kan sige til hr. Jens Foged, at jeg er helt enig i, at det, det drejer sig om, er at gøre den kommende administration så effektiv og så enkel som muligt.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Poul Schlüter* til ministeren for kulturelle anliggender:

„Har ministeren overvejet de uheldige følger, det vil få, hvis regeringen gennemfører den af ministeren bebudede ændring af Danmarks radios status, så dens udgifter betales over højere skatter i stedet for som nu gennem en særlig licens?“

Poul Schlüter: Radiokommissionens betænkning omhandler også spørgsmålet om licensen. Et stort flertal af kommissionens medlemmer udtaler, at de mener, at Danmarks radios uafhængighed af statsmagten bedst sikres gennem en fastholdelse af licensfinansieringsordningen, og så opfordrer man i øvrigt til, at der foretages en nærmere undersøgelse af, hvordan man vil kunne sikre Danmarks radios uafhængighed, hvis man vil gå over til skattefinansiering.

På dette grundlag har det overrasket mig meget, at kulturministeren har revet denne enkelthed om finansieringsformen ud af kommissionens betænkning, og at han få dage efter sin udnævnelse har udtalt, at han agter at fremsætte forslag om licensens afskaffelse og finansiering over skatterne. Jeg er også overrasket, fordi det jo afskærer fra den nærmere undersøgelse af institutionens

[Poul Schlüter.]

uafhængighed, kommissionens flertal har anbefalet.

Efter min opfattelse er der adskillige åbenbare ulemper forbundet med at finansiere over skatterne. For det første vil det medføre, at de, der ikke har fjernsyn — og det er stadig mange — skal betale for dem, der har. For det andet at sort-hvidseere kommer til at betale de betydelige omkostninger, farveudsendelserne løber op i, farveudsendelser, som jo stadig kun modtages af ganske få tusinde. Dernæst vil en skattefinansiering ganske sløre for seere og lyttere, hvad udsendelserne i virkeligheden koster. Dertil kommer, at det uvægerlig vil blive en inspiration for højere omkostninger, dersom Danmarks radios budget blot bliver et lille udsnit af den store finanslov.

Så kommer jeg til noget, som jeg synes er meget afgørende. Det er en sund arbejdsform, at det radiatoråd, som måtte gå ind for højere udgifter, også får ansvaret for at foreslå, at licenserne skal sættes i vejret. Men det helt afgørende i princippet mener jeg må være, at man kommer til — om man vil det eller ej — at begrænse Danmarks radios stilling som en forholdsvis uafhængig institution, hvis man vil finansiere over skatterne. Det vil bidrage til at gøre Danmarks radio til kulturministerens og regeringens radio. Det almindelige i Europa er da også, at man finansierer sine radio- og tv-udsendelser over licenser.

Jeg har stillet mit spørgsmål i håbet om, at kulturministeren vil overveje denne sag grundigere, end han hidtil har kunnet nå det.

Ministeren for kulturelle anliggender (Niels Matthiasen): Må jeg begynde med at sige, at det måtte i givet fald blive skiftende kulturministres radio og tv.

Jeg er glad for, at hr. Poul Schlüter nu røbede, hvad det var for uheldige følger i forbindelse med en ændret finansieringsform for Danmarks radio, han ønsker jeg skal overveje nærmere. I spørgsmålet vedrørende en omlægning fra licensfinansiering til statsfinansiering indgår flere momenter, som ikke kan og ikke bør behandles isoleret.

Historisk set går licensfinansieringen tilbage til den første radiospredningslov fra 1926. Baggrunden for, at man valgte denne

finansieringsform, var, at man fandt det naturligt, at de få, som havde råd til at anskaffe sig en radiomodtager, selv måtte betale for en sådan luksus, som det var efter datidens opfattelse. Licensfinansieringen er siden blevet opretholdt i de senere radiospredningslove. Man kan vel heller ikke benægte, at det oprindelige argument fik fornyet aktualitet i 1950'erne og i begyndelsen af 1960'erne, da kun et begrænset antal havde råd til at anskaffe sig fjernsynsmottagere.

I dag hvor tv-apparatet er blevet hvermandseje, slår dette historisk betonedede argument i realiteten ikke længere til. I radio-kommissionens betænkning går et mindretal på 5 af kommissionens medlemmer ind for, at finansieringen af Danmarks radio sker gennem optagelse af en rammebevilling på finansloven. Baggrunden for mindretallets standpunkt er blandt andet, at den fortsatte udbygning af radiospredningsvirksomheden vil føre til licenser af en størrelse, der for samfundets økonomisk vanskeligt stillede vil blive en hindring for udnyttelse af radio og tv. Jeg er opmærksom på, at det kan der rådes helt eller delvis bod på ved en udbygning af den sociale lovgivning. Men en social udligning ad denne vej vil forudsætte en øget og en dyrere administration, og det er der vel egentlig ingen der kan være interesseret i.

Når jeg nu taler om det økonomiske, er der vel også grund til at understrege, at en finansiering over skatterne vil åbne mulighed for rationalisering med mulighed for betydelige besparelser. I dag indgår radio og tv i samfundsmønsteret på samme måde som en lang række andre statsfinansierede aktiviteter, som ingen har tanker om at drage uden for det offentligt finansierede område, f. eks. biblioteker og museer, som langt fra har et antal brugere og besøgende, der svarer til antallet af radiolyttere og seere.

For så vidt angår det ofte fremførte hensyn til Danmarks radios programfrihed, bør man gøre sig klart, hvor stor Danmarks radios økonomiske selvstændighed i realiteten er i dag. Licensafgifterne skal og har altid skullet godkendes af finansudvalget, der således har haft en afgørende indflydelse på Danmarks radios indtægtsbudget. På udgiftssiden er Danmarks radios økonomiske

[Ministeren for kulturelle anliggender.]

selvstændighed blevet trinvis reduceret, bl. a. ved at Danmarks radios anlægsudgifter er blevet inddraget under de flerårige budgetter, de budgetrammer, der er lagt, under personaleområderne og under personalelofterne. Der kan i denne forbindelse være grund til at anføre, at denne udvikling ikke har været mindst markant under den sidste regering, hvilket man vil kunne få bekræftet ved at kaste et blik i betænkningen fra det såkaldte Hvidt-udvalg.

Danmarks radios økonomiske selvstændighed er i dag i realiteten så stærkt reduceret, at en henvisning hertil ikke kan modsvare de fordele og hensyn, der taler for at gå over til statsfinansiering af Danmarks radios virksomhed. Spørgsmålet om en omlægning af finansieringsformen hører imidlertid nøje sammen med de mange forhold, der er behandlet i radiokommissionens betænkning. Denne betænkning sendes nu til udtalelse i radiatorådet, og når radiatorådet har fremsat sine bemærkninger, vil man i ministeriet fortsætte overvejelserne med henblik på fremsættelse af et forslag til en ny radiospredningslov. Spørgsmålet om finansieringsformen vil indgå heri. Det bliver således i sidste instans folketetinget, der kommer til at tage stilling til spørgsmålet om finansieringsformen.

Poul Schlüter: Må jeg sige til ministeren, at jeg forstår da godt, at han har lyst til at arbejde for en rationalisering i Danmarks radio. Men jeg tror, det vil vise sig, at de fordele, som kan opnås igennem licensens afskaffelse, bliver meget, meget små.

Man kan nok sige, at sortseerproblemet forsvinder, men til gengæld vil en del af det, som hidtil kom ind igennem licensen, nok smutte i form af uerholdelige skatter, især da fordi man slipper for den pression, der har ligget i, at tv-motageren kunne plomberes ved manglende betaling. Det vil man formentlig ikke kunne i fremtiden, når folk undlader at betale deres almindelige skatter.

Jeg vil også gerne sige til ministeren, at de administrative besparelser, som man kunne tænke sig stod i forbindelse med en nedlæggelse af licenskontoret, er jeg noget tvivlende over for. Det ville være helt i strid med Parkinsons lov, der jo har mindst samme vægt som den danske grundlov, der-

som licenskontorets nedlæggelse også medførte, at Danmarks radio kunne undvære det hidtidige personale. Sådan plejer det ikke at gå i den offentlige forvaltning.

Men jeg vil gerne sige til ministeren, at jeg er glad for bemærkningen om, at dette problem vil blive taget op i sammenhæng, og jeg forstår ministeren i dag således, at der ikke bliver tale om, at licensspørgsmålet skal løses separat; det vil blive taget op i forbindelse med en samlet behandling af et nyt forslag til radiospredningslov. Jeg synes, det er en fornuftig linje, som dermed er blevet låst fast.

Ministeren for kulturelle anliggender (Niels Matthiasen): Jeg skal kun sige, at hr. Poul Schlüter talte, som om Parkinsons lov var en fast vedtaget kendsgerning. Det tror jeg ikke på. Jeg mener, vi skal overflødiggøre den, og jeg vil gerne sige, at hvis man frigør arbejdskraft, kan den, selv om den ikke forsvinder, måske sættes ind på mere produktive områder, så der blev en bedre service for seerne. Jeg savnede, at hr. Poul Schlüter gik ind i mine betragtninger om, hvad vi i øvrigt har af servicetjeneste her i landet på museer og biblioteker. Man kommer næppe uden om, at tv og radio er de medier, der når længst ud til befolkningen.

Når man fremhæver farve-tv, vil jeg sige, at det er situationen i dag, men inden radiospredningslovsforslaget bliver fremsat, behandlet og vedtaget, er vi et godt stykke fremme ad vejen, og så er det nok sandsynligt, at forholdet mellem almindelige gråhvidseere og farveseere er forandret ganske betydeligt. Det, vi skal lovgive for, er jo ikke situationen i dag, men situationen, når lovene træder i kraft. Vi skal lovgive for i morgen og ikke for i dag.

Hermed sluttede spørgsmålet, og spørgetiden var dermed til ende.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af borgerlig straffelov. (Skattesvig og indsmugling).

(Lovforslaget (nr. 13) findes i tillæg A. sp. 231, fremsættelsen i tidenden sp. 340).